

K ZAUPNEMU POROČILU NIKITE HRUŠČEVA

Kaj se dogaja v Sovjetski zvezi?

Diktatorjeva grozodejstva

Oči vsega sveta so te dni zopet obrnjene proti Sovjetski Rusiji. To je povzročil članek ameriškega dnevnika New York Times, kjer so bile objavljene glavne točke poročila, ki ga je 25. februarja imel Hruščev za zaprtimi vrati zadnjega občnega zbora boljševiške stranke v Moskvi. Govor je bil strogo zaupen, iz dvorane so se morali umakniti vsi časnikarji in celo komunistični voditelji iz inozemstva, toda njegova vsebina je kljub temu postala znana in sedaj razpravlja o njem vse svetovno časopisje.

Hruščev je v svojem govoru, ki je trajal do 4. ure zjutraj, odkril, da je v zadnji dobi Stalinovega vladanja ležalo nad Moskvjo ozračje nepopisnega strahu in krvavega nasilja. Pokojni diktator je bil v zadnjih letih obseden od nezaupanja do vse svoje okolice in se je neprestano bal, da ga bodo celo njegovi najbližji sodelavci izdali. Ta bolesta poteza njegovega značaja je vzrok, da je bil vedno pripravljen gledati v svojih najspodobnejših sotrudnikih skrite izdajalce, pred katerimi se je treba varovati in pravočasno braniti. Od tod krute in krvave Stalinove »čistke«, ki so se od časa do časa ponavljale ter pošiljale stotine in tisoče ljudi v smrt.

HIMMLER IN STALIN

Na njegov ukaz so bili ustreljeni Buharin, Zinovjev, Radek in nepregledna vrsta Leninovih soborcev. Da bi izsilila priznanje obtožencev, je Stalinova policija uporabljala najkrutejša sredstva in mučila celo otroke. Dogodilo se je, kar je bilo v zgodovini sodstva dotlej popolnoma nepoznano in nemogoče, da je namreč tako rekoč vsak obtoženeec svoje »zločine« priznal in zahteval sam, naj ga sodnija »najstrože kaznuje«.

Ena najusodnejših čistk je bila ona iz l. 1937 proti mlademu in nadarjenemu maršalu Tuhačevskemu. Nekdo je Stalinu prišepnil, da je Tuhačevski zmenjen z Nemci in da kuje zaroto zoper vladjo. Ko so prišle Stalinu v roke tudi dokazilne listine, je brez usmiljenja udaril po maršalu in vseh njegovih prijateljih.

Diktator je dal postreliti poleg Tuhačevskega še dolgo vrsto generalov in okoli 5000 najspodobnejših ruskih častnikov. Sedaj je dokazano, da je bil Tuhačevski popolnoma nedolžen. Dokazilne listine o njegovem izdajstvu si je izmislil prekanjeni glavar Hitlerjevega Gestapa Himmler in jih dal dostaviti Stalinu, ki je potvorjenim papirjem slepo verjel ter tako oropal sovjetsko vojsko njenih najboljših voditeljev.

To se je bridko maščevalo, ko je Hitler l. 1941 napadel Rusijo. Novo vodstvo sovjetskih oboroženih sil ni bilo še do kraja pre-

Demonstracije na Kavkazu - Zagonetni cilji sovjetske politike

urejeno, povrhu pa Stalin ni hotel verjeti, da ga bo Hitler napadel, čeprav so mu Churchill in njegovi lastni ljudje točno napovedali dan, kdaj se bo to zgodilo.

Ker je zaupal Hitlerjevi besedi, je Stalin zanemaril pravočasno zavarovati meje in tako so nemške armade drvele zmagovito do predmestij Leningrada in Moskve. Samo ne navadni hrabrosti in požrtvovalnosti ruskih vojakov se mora Sovjetska zveza zahvaliti, da ni Hitler vkorakal v njeno prestolnico.

PRIPRAVLJAL JE NOVO ČISTKO

Popolna zmaga nad nacistično Nemčijo je silno dvignila Stalinov ugled in njegovo oblast. Noben car ni v tisočletni zgodovini ruskega naroda imel take oblasti v svojih rokah kot Stalin po drugi svetovni vojni.

Obenem se je pa čedalje bolj razvijalo v njem globoko nezaupanje do okolice in strah pred »izdajalci«. Predsednika republike maršala Vorosilova je osumil, da je angleški vohun in ga ni več vabil na seje osrednjega odbora stranke. Član Politbiroja minister Nikolaj Voznesenskij je nekega lepega dne zginil in njegovi tovariši niso mogli zvedeti, kaj je z njim. Šele pozneje so doznali, da ga je dal Stalin ustreliti.

„Kako ste ga mogli prenašati“

Ko je Hruščev odkrival občenemu zboru Stalinovo krutost in samopašnost, so zadoneli v dvorani klici: »Zakaj ga niste usmrtili? Kako ste ga mogli prenašati?«

»Kaj sino mogli storiti?« — je odvrnil Hruščev. »Zadostovalo je, da ga pogledaš postrani, pa si naslednji dan izgubil glavo!«

Navzlic temu se misleči ljudje sprašujejo, kako je bilo mogoče, da je en sam človek mogel skozi desetletja tako neomejeno odločati o življenju in smrti vsakega državljanja v veliki 200-milijonski deželi.

Kdor hoče to razumeti, mora seči nazaj v Leninove čase. Po zmagi boljševiške revolucije l. 1917 je bilo naravno, da je komunistična stranka postala popolna gospodarica Rusije. Iz srede stranke so izbirali vladjo, stranka je organizirala vojsko in policijo. Kar je ona sklenila, je veljalo za vse, ona je imela v rokah državo, ki je bila orodje in sredstvo komunistične politike.

Za časa meščanske vojne se niso le zbirale v Ukrajini in Sibiriji armade nasprotnikov, da se vzdignejo na prestolnico in strmoglavijo boljševike, temveč je tudi vsa notranjost dežele mrgelela sovražnikov, ki so kovali zaroto proti omrzlim boljševikom, nitali v zrak železnice in izvrševali razne atentate.

Da bi se obdržali na oblasti, so tedaj ko-

Ženo zunanega ministra Molotova je poslal v izgnanstvo, Molotova samega pa dal zapreti v njegovem stanovanju in zastražiti od policije. Na njegovo mesto je imenoval za zunanega ministra Višinskega.

Slavnega vojskovodjo Žukova, zmagovalca nad Hitlerjevo Nemčijo, si ni upal nasilno odstraniti, ker je bil preveč priljubljen ljudstvu. Pač pa ga je poslal v Sibirijo poveljvat brezpomembni posadki.

Ozračje strahu — je pripovedoval Hruščev — je bilo tako težko, da so se sami voditelji stranke in države tresli za svoje življenje. Ko jih je Stalin vabil v Kremelj, niso nikdar vedeli, ali gredo na posvetovanje, ali jih pa bo dal samodržec zapreti in nato ustreliti.

Vsi znaki so kazali, da pripravlja Stalin novo krvavo čistko. V raznih zveznih republikah so se že pričenjale aretacije vidnih komunistov in rok Berijeve tajne policije se je čedalje bolj približevala Moskvi. V nevarnosti so bili že sam Hruščev in Bulganin in drugi sedanji vodilni možje.

Sredi priprav na novo čistko je Stalin iznenada umrl. Marsikdo v inozemstvu namiguje, da ni umrl naravne smrti.

munisti ustanovili tudi tajno politično policijo Čeko, katero so pooblastili, da neusmiljeno nastopa proti vsem sovražnikom revolucije. Čeka je imela proste roke in pri svojem delu ni bila vezana na zakonske predpise. Gorje mu, kdor se je Čeki zameril!

Ko se je po Leninovi smrti preril na krmi lo Sovjetske zveze Stalin, se je polastil tudi tajne politične policije. Njene zaupnike je namestil v vseh uradih, v gospodarskih podjetjih, v edinicah vojske, pri vseh diplomatskih zastopstvih v inozemstvu, skratka v sleherni celici državnega telesa. Zastopniki tajne policije, ki se je sedaj imenovala N. K. V. D., so sedeli tudi v odborih stranke in celo v njenem vrhovnem vodstvu. To so bile vsevidne oči Stalinove in njegova vsepričujoča ušesa. Nič se ni zgodilo v državi, da bi Stalin za to ne zvedel.

N. K. V. D. je bila obenem železna pest Stalinova, s katero je lahko vsak hip treščil po opoziciji v stranki ter spravil na oni svet vsakega nasprotnika. Tako je v Sovjetski zvezi prešla s časom celokupna državna oblast od komunistične stranke na tajno policijo, s katero je Stalin po mili volji v deželi gospodoval in vladal. Z njeno pomočjo je tudi pripravljala novo čistko.

Nadaljevanje na 3. strani

NOVICE Z VSEGA SVETA

OB BUČANJU ZVONOV

V Na otoku Cipru so se po odstranitvi nadškofa Makariosa razmere še bolj zaostrele in Angleži so v zadregi, ker se Amerika javno zavzema za grško narodno manjšino.

Guverner otoka general Harding ponuja sedaj Grkom nova pogajanja, toda prej morajo prenehati vsa nasilja in z Makariosom da se Angleži nočejo več razgovarjati.

Oba pogoja je pa zelo težko izpolniti. Otok mrgoli obojazenih edinic, ki čedalje huje napadajo iz zasede Angleže in brez usmiljenja ubijajo vse one domačine, o katerih zvedo, da sodelujejo s tujcem. Tako so pred dnevi vdrl 4 zakrinkani mošje celo v cerkev kraja Kitrea, odpeljali s kora enega izmed pevcev ter ga na cesti usmrtili, češ da je narodni izdajalec.

Kako naj se nasilja ustavijo, če drže Angleži Makariosa zaprtega, čeprav je to edini mož, ki bi s svojim vplivom lahko pomiril prebivalstvo. Saj ga ljudstvo sedaj časti kot mučenika. Preteklo nedeljo so v vseh cerkvah Cipra molili verniki po službi božji na glas za izgnanega nadškofa in izpred oltarjev je bilo prebrano plamteče pastirsko pismo proti aretaciji Makariosa. Medtem so iz vseh zvonikov ciprskih svetišč bučali zvonovi.

Vse dotlej dokler Angleži ne spuste na svobodo Makariosa, so katerakoli pogajanja nemogoča.

TUNIZIJA JE POSTALA NEODVISNA

Ta dni je bila podpisana v Parizu pogodba, s katero so proglasili, da je severnoafriška dežela Tunizija postala samostojna država. Imela bo ne le svojo vlado in parlament, marveč tudi lastno vojsko in lastne diplomatske predstavnike v tujini.

S Tunizijo se je zgodilo isto kot pred kratkim z Marokom, ki je danes tudi že popolnoma neodvisna država. Sedaj se bodo pričela pogajanja, da se določi bodoče razmerje med Francijo in obema doslej njej podvrženima deželama. Govore, da bo treba ustvariti nekačo »medsebojno odvisnost«, ki naj veže Francijo s svobodno Tunizijo in svobodnim Marokom v višjo skupnost. Kakšna naj bo ta »medsebojna odvisnost«, niso še določili.

Jasno je samo to, da sta se obe deželi nepreklicno osamosvojili in da gre francosko kolonialno gospodstvo v severni Afriki h kraju.

MALENKOV NA ANGLEŠKEM

Georgij Malenkov, neposredni Stalinov naslednik, ki ga je Hruščev zatem strmoglavil, se nahaja v Angliji na čelu sovjetskega odposlanstva elektrotehničnih strokovnjakov. Njegov prihod je vzbudil velikansko zanimanje, vsi ga hočejo videti. Vprašali so ga, ali je še prijatelj Nikite Hruščeva. — Seveda sem! — se je odrezal.

Morda je tudi res, zakaj njegova žena se je prej imenovala Helena Hruščev in je sestra sovjetskega mogočnjaka.

Malenkov je zelo ugleden in duhovit ter ljudem močno ugaja. Neki londonski sloviti lasuljar je celo vpeljal nov način striženja po »modi Malenkova«. Take pričeske so si dale prističi tudi razne Angležinje.

FIGL V RIMU

Avstrijski zunanji minister je obiskal Rim, da bi se udeležil svečanosti, ki jih je posebno odposlanstvo Avstrijcev priredilo v počastitev 80-letnice Pija XII. Pri tej priliki se je sestal tudi z zastopniki italijanske vlade in razpravljal z njimi o položaju na Južnem Tirolskem. Zahteval je pojasnila, kako se nekatera določila o zaščiti nemške manjšine, podpisana l. 1946 v Parizu od De Gasperija in Gruberja, v dejanskem življenju izvajajo.

Državni podtajnik v rimskem zunanjem ministrstvu Confalonieri mu je pojasnila dal, a — kakor beremo — obenem poudaril, da je Italija svoje obveznosti do manjšine že »v celoti izpolnila«. Najbrž je — kakor pri nas Palamara — pristavil, da morda kaka »manj važna zadeva ni še urejena«.

Možje, ki si upajo dajati take izjave, so zares pogumni, a ne morejo razen sebe nikogar prepričati. Ko se je Figl vrnil na Dunaj, ga je časopisje njegove lastne stranke zaradi mlačne obrambe južnih Tirolcev ostro napadlo.

TRŽAŠKI POSLANCI

Rimska vlada se je odločila, da raztegne volilni zakon o parlamentarnem zastopstvu na Tržaško ozemlje. Sklenjeno je, da bo Tržaška imela v zbornici štiri poslance.

Rim je imel doslej pomisleke, ker naše ozemlje po mirovni pogodbi še vedno ni sestavni del italijanske republike, ampak inozemstvo.

PRIPRAVLJAJO NOV OBČINSKI ZAKON

Predsednik vlade Segni je imel preteklo nedeljo v Vicenzi govor, v katerem je povedal, da pripravlja ministrski svet nov zakon o občinski in pokrajinski samoupravi in o krajevnih financah. Pregledati in spremeniti je treba obstoječo zakonodajo, ki jo je ustvaril fašizem.

Zares skrajni čas je že, da se to zgodi. Pravi gospodarji občin danes niso od ljudstva izvoljeni župani in svetovalci, temveč prefekti, ki na občinah oblačijo in vedrijo in drže s pomočjo tajnikov ljudstvo pod varštvom. Saj občine ne morejo imenovati niti lastnih tajnikov! Vsili jim jih država.

NAZADNJAKI

Tržaška svetovalka Gruber-Benco je na torkovi seji mestnega sveta napadla občinski odbor, ker je pri imenovanju novih ulic namenoma prezrl zaslužne Slovence in italijanske protifašistične borce. Od fašistov umorjenemu Matteottiju ne bo posvečena nobena ulica, čeprav so njegovo ime ovekovečile skoraj vse občine Italije.

Vsaj tržaška predmestja — je rekla — bi morala imeti ulice, imenovane po znamenitih Slovencih. Predlagala je, naj bi se ena imenovala po Ivanu Cankarju, druga po Kontovecu Josipu Pertotu.

Vse zaman! Na tržaški občini vladajo narodni šovinisti in socialni nazadnjaki.

GRONCHIJEV USPEH

Predsednik republike Gronchi se je pretekli četrtek popoldne vrnil iz Amerike v Rim. Prepričal sem se — je izjavil — da ima

ameriška in kanadska javnost danes o Italiji drugačno mišljenje, kakor ga je imela še pred nekaj leti: Italija ni več v njihovih očeh le »slikovita dežela, zemlja pesmi in špagetov«, temveč ljudstvo, ki si z lastne moči gradi svojo bodočnost.

Gronchi se je v Ameriki posebno trudil, da bi Italija dobila ugodna posojila za razvoj svojega gospodarstva. »Verjem«, je dejal, »da bodo manifestacijam sledila dejanja«.

PRORAČUN JUGOSLAVIJE

Letošnji državni proračun Jugoslavije je ravno tak, kot je bil lansko leto: 212 in pol milijard izdatkov in isto toliko dohodkov. Proračun je torej v ravnotežju.

Največji strošek pojde za oborožene sile, in sicer 158 milijard in 500 milijonov dinarjev, kar pomeni skoro tri četrtine vseh državnih izdatkov. Nobena država v Evropi ne žrtvuje toliko za svojo obrambo kot Jugoslavija.

DUHOVIT ODGOVOR

Prihodu Hruščeva in Bulganina na obisk v Anglijo mnogi poslanci odločno nasprotujejo. »Povejte nam« — je te dni vprašal neki poslanec Edena — »koliko bodo stali vlado številni sprejemi, ki jih boste priredili v čast sovjetskih voditeljev.«

— Manj kot milijonski del tega — je odgovoril — kar nas stane ena vodikova bomba! Ves parlament je burno zaploskal.

NAVADNA PREPUSTNICA

Od 20. marca dalje boš lahko šel v Francijo brez potnega lista. Zadostuje običajna prepustnica, ki jo brezplačno izstavi policija na podlagi tvoje osebne izkaznice, če ni starejša od l. 1954, ali na podlagi že pred 5 leti zapadlega potnega lista. Isto velja za Francoze, ki hočejo v Italijo. S tako prepustnico lahko ostaneš onkraj meje 15 dni.

RUSKO VOJNO LETALSTVO

Ameriški minister za letalstvo Donald Quarles je izjavil v New Yorku, da Sovjetska zveza že resno ogroža vojaško premoč Združenih držav v zraku in atomskem vojskovanju. Sovjetska Rusija — je rekel — ima največje zračno brodogradništvo na svetu in izpolnjuje z rastočo brzino svoje atomsko oboroževanje. Število sovjetskih znanstvenikov in inženirjev je že doseglo ono Združenih držav in naraščaj učenjakov se v Rusiji hitreje množi kot v Ameriki. Rusi bodo kmalu imeli letala, sposobna nositi atomske bombe nad Združene države.

Quarles je morda nekoliko pretiraval, da izvleče iz parlamenta čimveč denarja za svoje ministrstvo, toda jedro njegove izjave je gotovo resnično.

CERKVE SO POLNE

Metropolit Boris iz Moskve, ki se je mudil več časa na obisku v Kanadi, je izjavil, da je v Sovjetski zvezi nad 20.000 pravoslavnih cerkva in 35.000 duhovnikov. Samostanov je ostalo 70 z nekaj več kot 5000 redovnikov.

Pristavil je, da je v sovjetski državi vera zasebna stvar, a da so cerkve vedno polne. Polne torej, čeprav so na vladi komunisti, načelni in odločni nasprotniki sleherne Cerkve in vere. Vera je pač za večino ljudi globoka naravna potreba, ki je nobena sila dolej ni mogla zatreti.

NOVICE

NI POZABIL DOMOVINE

Slavni jugoslovanski kipar Ivan Mestrovic, ki živi v Ameriki, pogostoma obiskuje domovino in se je spomni z dragocenimi darovi. Pred kratkim je poklonil mestu Splitu svojo bogato knjižnico in vilo, v kateri bodo stalno razstavljena njegova dela.

UMRL JE TACCHI VENTURI

V Rimu je umrl v 95. letu starosti jezuit Tacchi Venturi. Znan je kot zgodovinar svojega reda in po tem, da je bil dolga leta neuradni in zaupni posrednik med Vatikanom in Mussolinijem. Nanj smo se v svoji stiski obrnili nekajkrat tudi Slovenci. Tako l. 1924, ko je goriška prefektura hotela za tretji dvajsetorico naših prosvetnih društev. Tacchi Venturi je društva rešil, a žal le začasno, kajti nekaj let zatem je fašizem porušil do tal vse slovenske kulturne ustanove.

Za njegovo dobro delo bomo ohranili pokojnega jezuita v hvaležnem spominu.

TO JE BRZINA

Angleški letalec Twiss je na posebnem zrakoplovu dosegel neverjetno brzino 1846 kilometrov na uro. Pred 50 leti so letala rezala zrak z brzino komaj 70 kilometrov na uro, danes pa pridrijo s severnega do južnega konca Italije v manj ko eni uri.

GOZDOVI GORIJO

V noči od nedelje na ponedeljek se je na Skabrijelu nad Solkanom vnel velik požar, ki je uničil večino ondotnega gozda. Veter in burja sta ogenj širila in razpihovala. Škoda je velikanška.

Iz južnega Tirola poročajo, da ogromni požari že 3 dni divjajo tudi v gozdovih okoli Tridenta.

HUDA BOLEZEN

V južnoameriški republiki Argentini so bila oblastva prisiljena zapreti za en mesec vse šole, ker se med otroci močno širi poliomielitis ali živčna ohromelost, ki je v Ameriki na žalost precej običajna bolezen.

NEMIRNI JUG

Pretekli teden je prišlo v mestu Barletta do hudih izgrediv. Okoli 3000 brezposelnih, katerim daje Vatikan brezplačno pomoč v hrani in obleki, je hotelo naskočiti skladišča, češ da se pomoč deli krivično. V spopadu s policijo sta 2 osebi zgubili življenje, več jih je pa bilo ranjenih. Nato je v Apuliji izbruhnila splošna stavka in stvar je prišla pred parlament. Komunisti in Nennijski so zadevo izkoristili in poslali 40 svojih poslancev delat v Barletto preiskavo.

Dogodki so dokaz težke gospodarske in socialne krize, s katero se bori južna Italija, kjer so se od novega leta do danes že četrti spoprijeli gladujoči z orožniki, tako da so na ulicah obležali mrtvi.

POŠTENO GA LOKAJO

Predstavniki mariborskega okraja so se kar popraskali za ušesi, ko so ugotovili, koliko so Mariborčani zadnje leto potrošili za pijačo. Več ko za eno milijardo dinarjev! Po grlih je steklo največ vina, na drugem mestu pa stoji žganje.

SLEPARSKI VISOKOŠOLEC

V Parmi so zaprli 30-letnega študenta zdravilstva Lojzeta Rosija. Dečko je imel vpisanih na univerzi že 24 uspešnih izpitov, a ko so skrbno pregledali njegovo dijaško knjižico, so ugotovili, da so vsi vpisi in žigi ponarejeni. In tak goljuf naj bi postal zdravnik, kateremu bi bolniki zaupali svojo usodo!

SKRITI ZAKLADI

Ogromna puščava Sahara, velika za tričetrt Evrope, je doslej veljala za najbolj zapuščeni del sveta.

Sedaj so pa francoski učenjaki odkrili, da leže globoko pod peskom debele plasti najboljše železne rude hematita. Našli so tudi svinec, cink, kobalt, mangan in antimon, torej same dragocenosti.

Verjetno je, da bodo tam, kjer danes sploh ni življenja, vstale tovarne, stekle železnice in se gradila industrijska mesta.

PRAV HITRO SE JE VRNIL

Prvenstvo posebne vrste je v Trstu dosegel 52-letni Orest Cobol. V petek zjutraj so ga izpustili iz zaporov, kjer je odsedel svojo osmo kazen. Toda svoboda je užival le malo časa. Iz ječe grede je začel beračiti po hišah in v nekem stanovanju ukradel kovček. Že isto popoldne se je vrnil v svojo celico.

DOBRODELNIK

V Rimu živi bolničar Alfred Anselmi, ki je doslej rešil smrti že 750 oseb, s tem da je dal svojo kri za transfuzijo. Krepkemu možakarju so v 20 letih odvzeli 350 litrov krvi. Svojo kri je dal tudi Togliattiju, ko se je izvršil nanj znani atentat. Ravno tako jo je dal med vojno Mussoliniju, a tega Anselmi ni vedel, ker so bolnika popolnoma pokrili z rjuho.

OB ROJSTVU V SMRT

V bližini Milana je Tereza Galbiati, ki je že mati 4 otrok, pričakovala nov porod. Njen mož jo je hitel spravljat v bolnišnico, ko je žena iznenada povila na pragu dvojčka. Moža je dogodek tako pretresel, da se je sesedel in umrl. Uboga mati je ostala s šestorico nepreskrbljenih otrok.

Kaj se dogaja v Sovjetski zvezi?

Nadaljevanje s 1. strani

VELIKA ZAGONETKA

Prvi ukrep Stalinovih naslednikov je bil, da so takoj strli vsemogočnost politične policije, usmrtili njenega poglavarja Berio ter vrnili celotno oblast spet — stranki, kakor jo je imela pod Leninom. V njej naj o vsem odloča »skupno vodstvo« enakopravnih ljudi in ne samovolja enega samega človeka. Da bi dokazal, v kakšne zločine lahko vodi diktatura, je Hruščev brez usmiljenja odkril številna Stalinova grozodejstva.

Ta odkritja so naredila silen vtis v Sovjetski zvezi in v inozemstvu ter zanesla veliko zmedo v vrste komunistov po vsem svetu. Kako je mogoče, da je Rešitelj velike sovjetske domovine, Voditelj svetovnega proletariata in Učitelj narodov, kakor so ga sedanjí gospodarji Rusije sami imenovali in veličali, postal naenkrat morilec in mož, ki je v politiki zagrešil številne usodne napake? Kdo naj voditeljem Sovjetske zveze še verjame ter se žrtvuje za njihove ideje?

V Tiflisu, glavnem mestu Georgije na Kavkazu, rojstni deželi Stalinovi, se je šolska

Ne morejo se pritoževati!

Na predčerašnji seji tržaškega mestnega sveta je govoril demokrščanski odbornik Sciolis tudi o slovenskem šolstvu. Govoril je tako, da morajo njegove besede pognati vsakemu zavednemu Slovencu kri v glavo.

Slovenski svetovalci — je rekel — nimajo pravice se pritoževati, kajti občinska uprava se je stalno trudila, da dà tržaškim Slovincem vse, kar jim pripada. In to je mož tudi takoj naravnost sijajno dokazal!

Slovinci zahtevajo kakor znano, naj se zgradi v središču mesta nujno potrebno poslopje za slovensko srednjo šolo. Gospod Sciolis je izjavil, da se to ne bo zgodilo!

Milostno je nato obljubil, da bodo na slovenskih Opčinah dali v novi šolski zgradbi nekaj učilnic na razpolago tudi slovenskim domačinom. Isto se utegne zgoditi — je dejal — pri Sv. Ani.

Slovinci že leta zahtevajo, naj se v ulici sv. Frančiška in ulici Donadoni otvorita za njih deco dva prepotrebna otroška vrtea. G. Sciolis je rekel, da bodo o tem »razmišljali« šele tedaj, ko bo že rešeno vprašanje italijanskih vrtecev v pretežno slovenskih predmestjih Trsta.

Slovinci zahtevajo v tržaški občini primereno število zabavišč tudi za svojo deco, saj plačujejo davke ravno tako kot Italijani. Dični g. Sciolis je pa izjavil, da morajo biti prej sezidana vsa zabavišča, ki so potrebna italijanskim otrokom.

Iz govora demokrščanskega moža je dihala vsa krivičnost nekrščanskega nacionalista, ki drugemu ljudstvu ne privoščí tega, kar zahteva za lastni narod, moža, ki dela razliko med nedolžnimi otroki različnega rodu in jezika, čeprav so pred Bogom vsi enaki.

Kako je mogel dr. Agneletto glasovati v občinskem svetu nedavno tega za tako upravo, je zato za naše ljudi naravnost zagonetno. Nič čudnega, da vidno zgublja ugled med našim ljudstvom. Kdo je tega kriv? On sam in nihče drugi.

mladina uprla in šla na ceste z velikimi slikami pokojnika ter navdušeno vzklikala njegovemu spominu. Hruščev je poslal na Kavkaz 15 tisoč govornikov, da ljudstvu obrazložijo položaj. Ravno tako so se razpršile trume agitatorjev po drugih deželah prostrane Sovjetske zveze.

Hruščev in njegovi sodelavci, ki gotovo niso neumni ljudje, so morali vedeti, da bodo ostri napadi na Stalina vznemirili nekatere dele države in škodovali ugledu komunizma v svetu.

Če so se kljub temu odločili za brezobzirno protistalinsko borbo, so morali pri tem zasledovati svoje posebne cilje. Stalin je mrtev in ne more več nikomur škodovati. Ljuti napadi proti možu, ki leži že 3 leta pod zemljo, imajo le tedaj smisel, ako v tej ali oni stvari koristijo živim. Hruščevu in tovarišem ni moglo iti le za to, da ugotove zgodovinsko resnico, temveč da uresničijo kak določen načrt v notranji in zunanji politiki.

Kakšen načrt? To je zagonetka, s katero si sedaj razbijajo glave politiki in časnikarji po vsem svetu.

Dopisi v Tržaškega

ŠKEDENJ

Pretekli teden je poteklo eno leto, odkar so policijska oblastva odvedla v tržaške zapore pet Škedenjcev ter jih obtožila, da so l. 1946 za časa političnih demonstracij zakrivali umor nekega Sicilijanca, ki se je tedaj mudil v našem predmestju. Ni nam danes na tem, da raziskujemo, ali so obtoženci dejansko krivi ali ne. Gre nam zgolj za to, da enkrat za vselej pribijemo, kako nedopustno je imeti ljudi eno leto v zaporu, ne da bi sami vedeli, kakšna bo njihova usoda. Sodna oblastva so baje izjavila, da ni prišlo doslej do procesa, ker ni na razpolago sodnikov. Iz tega bi lahko sklepali, da pridejo prej ali slej Škedenjci pred sodnike. Odveč se nam zdi poudarjati, da je namera sodnih oblastev v kričnem nasprotju z določili londonškega sporazuma. Ta namreč pravi, da oblastva ne smejo klicati na odgovornost ljudi, ki so se borili za eno ali drugo rešitev tržaškega vprašanja. Demonstracije iz l. 1946, v katerih je po nesreči izgubil življenje Sicilijanec, so bile izrazito politične, divjale so med ljudmi, ki so si nasprotovali v tem, komu naj pripada Trst.

Vendar nas zanima danes predvsem človeška plat zadeve. Zaprti domačini so družinski očetje s kopico nepreskrbljenih otrok. Kdo naj med tem časom skrbi zanje?

Poleg tega so današnji obtoženci živeli 10 let doma, ne da bi komu od njih padlo na um, da bi svojo preteklost tako ali drugače skrivali.

Zato bi lahko upravičeno pričakovali, da oblastva zapornike vsaj izpuste na začasno svobodo. To dejanje bi italijanskemu sodstvu le koristilo, kajti njegovo dosedanje ravnanje povsem upravičeno vzbuja sum, da ima celokupna zadeva politično ozadje.

NABREŽINA

Svoj čas smo v listu pisali, da nabrežinski vinogradniki trpijo ogromno škodo, ker jim zaradi razstreljevanja min na cesti kamenje kar preplavlja vinograde v bregu. Ker se zdi, da se bodo dela zavlekla še za nekaj mesecev, nastane vprašanje, ali bodo letos naši kmetovalci sploh mogli obdelovati trte. Neobhodno potrebno je, da se prizadeti posestniki zmenijo, kaj jim je narediti, ter skupno nastopijo pri podjetju Zelco-Locatelli, ki je po zakonu dolžno povzročeno škodo plačati. Prepričani smo, da jih bo v njihovih zahtevah podprlo tudi Kmetijsko nadzorništvo, saj je prav temu uradu poverjena naloga, da zaščiti in podpira koristi ter razvoj kmetijstva v naših krajih.

PROSEK

Z bliskovito naglico se je pretekli petek razširila vest, da se je isti dan zgodaj popoldne smrtno ponesrečil 78-letni domačin Anton Rupel. Kakor običajno je mož tudi ta dan šel nabirat zdravilne trave na gmajno in se povzpel nad globoki prepad, pod katerim se vije čudovita napoleonska cesta. Iz nepojasnjenih razlogov je pa starček nenadoma zdrknil čez rob prepada ter zletel globoko v prepad, kjer je ostal mrtev. Zaradi nenavadne starčkove odsotnosti je bila njegova snaha močno v skrbih ter se odločila, da ga skupno z neko znanko poišče. Ni minilo dolgo,

ko sta ženski zagledali njegovo truplo v prepadu.

Zvečer so na kraj nesreče prišli openski gasilci, ki pa so zaradi teme opustili vsako plezanje. Šele naslednji dan jim je uspelo prenesti mrtveca na cesto, od koder so ga odpeljali v mrtvašnico.

Naj tragično preminulemu starčku sveti večna luč! Sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

Oni tržaški dnevnik, ki je ob tem mučnem dogodku pripomnil, da so oblastva zares prepočasno poskrbela za odstranitev trupla, je imel prav. Spoštovanje do mrtvih in obzir do žalujočih sorodnikov zahtevata, da se take stvari več ne ponovijo.

RICMANJE

Več dni smo se pripravljali, da na najbolj dostojen in svečan način obhajamo praznik domačega zavetnika sv. Jožefa. Letošnje silno muhavo vreme pa je na žalost nekoliko pokvarilo ricmanjsko slavo, ker nismo beležili tako velikega števila ljudi kakor druga leta. Ne moremo sicer reči, da ni bil letošnji praznik dovolj slovesen. Dopoldne smo imeli v naši znameniti cerkvi slovesno mašo, ki jo je daroval znani in spoštovani msgr. dr. Jakob Ukmar iz Trsta. Popoldne pa so v našo vas začele prihajati skupine meščanov in prebivalcev bližnjih vasi ter na mah zasedle vse prostore po naših gostilnah in priložnostnih osmicah. Tudi letos niso manjkali najrazličnejši kramarji in vrtiljak, katerega so se razveselili predvsem otroci. »Strokovnjaki« sodijo, da je bilo ta dan v vasi sedem tisoč tujcev, medtem ko jih je bilo lani preko 15 tisoč. Prav gotovo je temu krivo slabo vreme in nekoliko seveda tudi pomanjkanje denarja.

SESLJAN

V hotelu pri morju je že dober mesec nastanjenih nekaj stotin istrskih beguncev, ki so pred nedavnim zapustili rodne kraje ter nam prišli ploditi tukajšnja tla. Domačini nimamo z njimi nobenih stikov, saj jih vidimo le na trgu, ko vstopajo ali izstopajo iz avtobusov. Vsak dan in pri slehernem avtobusu je pravcati naval, ki nam povzroča marsikatero nevednost.

Svoj čas je generalni komisar dr. Palamara obljubil, da se bo hotel spraznil najkasneje

konec aprila. Upamo, da bo obljubo izpolnil in da bo tedaj hotel dejansko začel služiti svojemu namenu.

Zadnje čase so se pri nas začele širiti vesti, da namerava devinski princ ustanoviti obzares prekrasni obali v Sesljanu, ki je njegova last, mednarodno taborišče. To je pri nas vzbudilo najrazličnejše pripombe, ki v glavnem niso laskave. Strokovnjaki sodijo, da bo to taborišče znalo zadati hud udarec tujskemu prometu, saj se bo na ta način najlepši del obale spremenil v nekakšen »ciganski lager«, v katerem bodo kraljevali šotori najrazličnejših vrst in mer. Menimo, da bi se ta prostor moral tako izkoristiti, da bi dejansko koristil gospodarstvu tukajšnjih krajev, ne pa puhli in ceneni slavi kakkega posameznika.

SV. IVAN

Nemalo nas je v torek preteklega tedna presenetila vest, da je dan prej v Ljubljani za vedno zatisnil svoje oči bivši tržaški občinski svetovalec g. Josip Negode. Pokojnik je 26. februarja še kolikor toliko čil in zdrav obhajal svojo 98-letnico in nihče ni ta dan pričakoval, da bo čez dobra dva tedna zapustil ta svet. S smrtjo Josipa Negodega so Svetoivančani zgubili svojega najstarejšega rojaka, tržaški Slovenci pa enega izmed prvih borcev za svoje narodne pravice.

Negode se je sicer rodil v Rocolu, a ga moramo po vsej pravici smatrati za Svetoivančana, ker se je semkaj naselil še kot deček. Po poklicu je bil klesarski mojster in je njegova obrt slovela tako v mestu kakor v okolici. Že v mladih letih je uvidel potrebo po kulturnem udejstvovanju in se je pogumno in nesebično lotil dela. Ustanovil je dramsko društvo ter bil njegov režiser in obenem prvi igravec. Sodeloval je tudi v vseh drugih prosvetnih in sorodnih organizacijah ter imel važno besedo v tedanjih političnih društvih. Bil je izredno vesele narave ter plemenitega značaja. Zaradi njegove sposobnosti in odločnosti so ga tržaški Slovenci izvolili v občinski svet, kjer je častno zastopal njihove narodne in gospodarske koristi.

Po prvi svetovni vojni se je preselil v Ljubljano in tu ostal do smrti.

Naj ljubi Stvarnik obilo poplača njegovo veliko ljubezen ter požrtvovalno delo za naš narod.

Sorodnikom izrekamo svoje globoko sožalje.

TVRDKA

Kerže

TRST

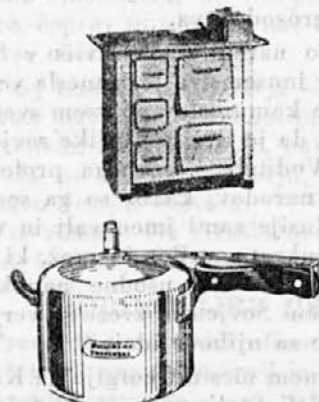
PIAZZA S. GIOVANNI 1

Telefon 35-019

TRGOVINA NA DROBNO IN DEBELO

Emajlirani štedilniki in peči najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije, iz emajla, nerjavečega (inox) jekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vseh vrst električnih luči, klasične in moderne oblike. Prodaja tudi na obroke.

Uporabe parnega lonca HAWKINS ne sme pogrešati nobena hišna gospodinja več. Hranili se boste bolje in prihranili z njegovo uporabo 80% na gorivu in času.

Dopisi iz Goriške

GORIŠKI OBČINSKI SVET

Preteklo sredo je goriški občinski svet več ur razpravljal o ureditvi avtobusnega mestnega prometa.

Čitateljem je znano, da je podjetje ATA zelo spretno postavilo občinske moze pred izbiro: ali naj se ukinejo tri pasivne proge, ali pa naj se dovoli povišanje voznine.

Zastopniki vseh strank so bili proti temu, da se pasivne proge ukinejo, in sicer ne le zaradi nevolje prizadetega prebivalstva, marveč še bolj zaradi tega, ker bi to neizogibno povzročilo tudi odslovitev precejšnjega števila zaposlenih delavcev. Zato ni občinskemu svetu ostalo nič drugega kot privoliti, da ATA poviša voznino, in sicer 5 lir pri listku. Listki za dijake in delavce ostanejo pri starih cenah. Predlog upravnega odbora je dobil znatno večino glasov. Drugi predlog, da se rešitev odloži ter da vprašanje prouči posebna komisija, je bil zavrnjen. Nekateri svetovalci so predlagali, naj občina vzame v svoje roke mestni promet, vendar se ta sicer pameten predlog ni mogel sprejeti, ker se to vprašanje ne da nemudoma izvesti. Tako je prišlo do povišanja voznine, kar je Novi list napovedal že koj za tem, ko je ATA prevzela Ribijevo dediščino.

PODGORA

V februarju sta prav na tiho obhajala zlato poroko gospod Albin Špacapan in njegova žena Hilarija, starši našega g. župnika.

V soboto pa je 81-letni mož iznenada umrl za kapjo. V torek smo ga položili k večnemu počitku na pokopališču v Mirnu. Mašo zadušnico je zanj opravil njegov sin. Pogreb, ki se ga je udeležilo tudi veliko pokojnikovih prijateljev in znancev iz Podgore in Jamelj ter vse doline tu in onstran meje, je vodil mirenški domačin, g. Vinko Štanta, dekan iz Šempolaja.

Pokojnik je bil Mirenc, ki se je vedno živo udeleževal v delavskem gibanju; v mladih letih je bil vnet pristav Krekovega socialnega gibanja. Leta 1921 je bil izvoljen za poslednjega slovenskega župana v Mirnu.

Pokojniku naj sveti večna luč, njegovim sorodnikom, zlasti našemu g. župniku pa izražamo globoko sožalje.

ŠTEVERJAN

Števerjanska občina opozarja vse lastnike zemljišč ob občinskih cestah in stezah, naj ne nanašajo listja, kamenja in smeti v obcestne jarke, ker vse to ovira odtok deževnice. Skrbijo naj, kolikor morejo, da bodo občestni jarki čisti in prazni.

Števerjanci smo se razveselili ob vesti, da bo tudi naši občini nakazanih 8 milijonov lir od skupne podpore 180 milijonov, ki jih je zakladno ministrstvo določilo za gradnjo novih ali obnovo starih šolskih poslopij na Goriškem.

Od nakazane vsote bo Števerjan porabil dva milijona za popravila stare šole, 6 milijonov in 600 tisoč lir pa za zgradnjo otroškega vrta. Naj ob tej priliki izrazimo hvaležnost za te prepotrebne prispevke tudi svojemu županu in občinskemu tajniku, ker vemo, da se ta dva moža zares trudita za nujne občinske potrebe. Zato tudi trdno pričakujemo, da bodo naša vas in vsa občinska naselja čimprej oskrbljena z zdravo pitno vodo.

ki je in ostane prva javna potreba našega prebivalstva.

SOVODNJE

Pred kratkim sta naše županstvo obiskala župan iz Gradiške g. Bressan in tehnični ravnatelj Vzhodno-furlanskega vodovoda ing. Sirtori. Skupno s predstavniki naše občine sta preučevala napeljavo sovodenjskega vodovoda, o čemer smo pred nedolгим poročali v Novem listu. V ta namen so si ogledali zlasti Rupo, Peč in Vrh. V kratkem bo naša uprava končno izdelala načrt ter ga predložila oblastvom, da ga odobri.

Do konca t. m. se tudi v Sovodnjah delita sladkor in kava v običajni količini in po ceni proste cone. Dele pa le po novih nakaznicah, o katerih smo poročali v zadnji številki našega lista.

RUPA

Svoj čas smo poročali, da je sovodenjski občinski svet sprožil vprašanje zidave otroškega vrta v naši vasi. Sedaj menimo, da je ta gradnja zagotovljena, ker je zakladno ministrstvo določilo 4 milijone lir za rupanjski otroški vrt. S tem ukrepom bodo zadovoljne zlasti matere naših malčkov, za katere so vedno v strahu, ker leži naša vas ob izredno prometni glavni cesti Gorica-Trst.

JAMELJE

V dopisih iz Jamelj smo med drugim vedno poudarjali, da je treba enkrat za vselej zagotoviti gradnjo ljudske šole v vasi; pozivali smo zlasti goriško šolsko skrbništvo in prefekturo, naj storita vse, kar je potrebno, da se že toliko obljubljena šola prične čimprej zidati. Sedaj čujemo, da je zakladno ministrstvo določilo 180 milijonov lir za nova šolska poslopja v občinah goriške dežele. Od te vsote bo odpadlo nekaj milijonov tudi na gradnjo in popravilo šol v slovenskih občinah. V razglasu pa ne najdemo nobenega zneska, ki bi ga bilo ministrstvo določilo za jameljsko šolo. Zato se bojimo, da bomo morali Jameljci še dolgo čakati na prepotrebno šolsko poslopje. Takega omalovaževanja naših ljudskih potreb ne moremo razumeti in zato pričakujemo, da bodo oblastva vendar zadevo tako uredila, da bomo tudi mi lahko zadovoljni.

IZ TRŽIČA

Naše ladjedelnice so zadnje čase znatno dvignile svojo proizvodnjo, tako da so skoraj vsi delavci popolnoma zaposleni. V kratkem bodo izročili lastnikom kar tri nove ladje: »Morasso« bo splula 25. marca in kmalu nato še »Brezza« in »Ebano«. Kljub vsemu pa delavci ne morejo biti zadovoljni z današnjimi mezdami pogoji. Zato so tržiški kovinarji priredili 15. marca stavko, ki so jo podprle vse strokovne organizacije. Delavci so zahtevali, naj se njihove plače izenačijo z mezdami, ki jih prejema kovinarji genovske ladjedelnice Ansaldo. Prepričani smo, da bodo delavci v svoji borbi za življenjske pravice zmagali, če jih bodo sindikalne organizacije vsestransko podprle in enotno nastopile, kakor se je že zgodilo pri zadnji stavki.

V Tržiču se v zadnjem času veliko gradi. Priznati moramo, da daje občinska uprava v tem pogledu najlepši zgled: sama gradi nova stanovanja in obnavlja stara.

Pred kratkim je naš občinski svet sejal v

obnovljeni občinski hiši. Glavno pozornost je posvetil primanjkljaju letošnjega občinskega proračuna, ki bo kljub varčevanju znašal še vedno skoro 58 milijonov lir.

SMRT ZAVEDNEGA SLOVENCA

V četrtek, 8. marca, smo ob hudem mrazu pokopali vsem Goričanom dobro znanega mizarkega mojstra Andreja Ličarja. Do smrti je delal v svoji delavnici v ulici Brigata Casale, čeprav mu je bilo že 86 let. Po rodu je bil iz Solkana, v zadnjih letih pa je živel v Gorici.

Spadal je med zavedne in navdušene Slovence, ki so si pridobili velike zasluge v dobi čitalnic s svojim delom v društvih, pri pevskih zborih, na odrih in v telovadnih organizacijah. Več desetletij je zvesto čuval znamenito cerkvico sv. Roka na solkanskem pokopališču, ki je žal današnji rod ni znal očuvati, ker ima premalo razumevanja za vrednost zgodovinskih spomenikov. To je najnegeja močno bolelo.

Naj mu dobri Stvarnik bogato poplača vso ljubezen in zvestobo, ki jo je pokojnik dejavno gojil do svojega naroda.

SEJMI V GORICI

Goriški prefekt je za sejme v Gorici odločil naslednje:

Sejem sv. Hilarija bo trajal tri dni, začneši s 16. marcem; sejem sv. Jerneja tudi tri dni in se prične v ponedeljek po 24. avgustu; sejem sv. Mihaela traja tudi tri dni in se začne v ponedeljek po 29. septembru; sejem sv. Andreja traja osem dni in se začne v soboto pred prvim ponedeljkom v mesecu decembru.

Razen teh starodavnih goriških tržnih dni bodo odslej običajni sejmi vsak drugi in začnjeni četrtek v mesecu, in sicer živinski trg, prodaja lesa, slame in sena; drugo blago se bo pa prodajalo vsak drugi in četrti četrtek v mesecu.

Ako pade določen tržni dan na praznik, bo sejem naslednji dan.

OPOZORILO GORIŠKIM KMETOVALCEM

Kmetijsko nadzorništvo obvešča, da je dobilo državno podporo za nabavo še 300 q semenskega krompirja. Kdor ni še napravil prošnje za državni prispevek, naj to stori do 25. marca. Nadzorništvo opozarja kmetovalce, da lahko brez skrbi naročijo med drugimi sortami tudi semenski krompir »tonda di Berlino«. Težko se namreč dobe vrste krompirja: »Esterlinga«, »Majestica« in »Bintja«.

ASKERČEVA PROSLAVA

Dijaki goriškega višjega učiteljskega so v soboto priredili lepo uspešno Askerčevo proslavo. Predvajali so odlomek iz Pesnikovih del ob ustrezni glasbeni spremljavi. Dijakinja Pertot iz zadnjega letnika je podala pregled pesnikovega življenja in dela. Tež glavni točki sporeda so sledile pesmi in recitacije. Veseli nas, da se naše dijaštvo, čeprav le v ozkem okviru, vendarle giblje in samostojno udeležuje.

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovratno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t. d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

Beneška Slovenija

IZ ČEDADA

Odgovor ministra poljedelstva poslancu Ceccheriniju, da nadiške doline ne spadajo v »zone deprese«, to je med pasivne dežele, je vzbudil veliko začudenje po vsej Beneški Sloveniji in Furlaniji. Vest je spravila iz ravnotežja nekatere tukajšnje kroge, katerim je pri srcu skrb, da svet nič ne zve o tem, kar se dogaja v naši deželi. Začeli so biti plat zvona, češ da sta Benečija in kos Furlanije zopet v nevarnosti zaradi slovanske propagande. Ni bilo dovolj, da je predsednik deželne odbora poudaril na zadnjem zborovanju videmskega deželnega sveta »italijanstvo« nadiških dolin. K besedi se je oglašil tudi deželni svetovalec polkovnik Luigi Olivieri, ki zastopa v deželnem svetu nadiške doline, in je odločno protestiral proti propagandi »slavofilskih« časopisov, ki pišejo, da vlada zanemarljivo in zapostavlja Beneško Slovenijo.

Svoj protest je podprl z navedbo dolge vrste šol, otroških vrtcev, vodovodov, šolskih knjig in kosile ter podobnega, za kar je vlada izdala okoli dve milijardi lir, kar znese 125 tisoč lir na vsakega prebivalca. Gospod poslanec pa ni povedal, da ta vsota kljub temu ni prinesla našim ljudem niti »polente«! Saj so Beneški Slovenci zaradi obupne revščine prisiljeni trumoma zapuščati rodno

zemljo in iskati kruha v tujini, v zadnjem času zlasti v Nemčiji. Pač pa je Olivieri ponovno poudaril »italijanstvo« naših dolin, čeprav se v njih govori neko slovensko narčje. Povedal je, da je za Italijo umrlo že nad 200 tisoč Benečanov, ter nato predložil deželnemu svetu dnevni red, ki je bil z navdušenjem sprejet.

Ugovarjal mu je le svetovalec Fracovig, ki je ugotovil, da ni bilo za nadiške doline do danes preskrbljeno niti najpotrebnejše, ter polkovniku priporočal, naj vsaj v zadnjih trenutkih svojega poslanstva zanje nekaj stori. Ob koncu zborovanja je poslanec Giacomuzzi predlagal, naj se Olivierijeve ugotovitve pošljejo tudi italijanskemu konzulu v Belgiji. Pametno, saj prav v belgijskih rovih hira in umira cvet prebivalstva »popolnoma italijanskih nadiških dolin«.

Gospod Olivieri je gotovo zelo zadovoljen da mu »slavofilski« časopisi dajo priliko spet trditi, da njihova propaganda spravlja v nevarnost doline, ki jih on varuje in zastopa. Ob vsaki priliki ponavlja reči, za katere vsi vedo, in omenja puhle nevarnosti, ki jih ustvarjajo le njegovi možgani. V Beneški Sloveniji je »iredentizem« neznana stvar in tukajšnje ljudstvo ni prepričano, da je govorjenje materinega jezika iredentizem. Če kdo ugotavlja kričečo revščino ter govori in

piše, da ta dežela nima »polente«, ni to protitalijansko delovanje.

Medtem se je državni poslanec Ceccherini (socialist) zopet obrnil na ministra za kmetijstvo in gozdove ter ga vprašal, ali ve za vznemirjenost in pravcati preplah, ki ga je povzročil v nadiških dolinah njegov presemetljivi odgovor. Poslanec je izrazil željo, naj mu minister pismeno odgovori, ali bodo nadiške doline končno deležne dobrot zakona št. 647. Morda bo ministrov odgovor zopet dal priliko gospodu polkovniku Olivieriju, da se postavi v obrambo »italijanstva« nadiških dolin.

Nam pa gre za to, da ostanejo zakonite določbe v polni veljavi.

SMRT PODJETNEGA GOSPODARSTVENIKA

V sredo, 14. marca, je bil slovesen pogreb gospoda Ivana Rosina, lastnika velikega prevoznega podjetja iz Čedad. Ves čas po prvi svetovni vojni je podjetje skrbelo za potniški promet od Vidma do Kobarida in po videmskem sporazumu tudi do Tolmina. K nam je pokojnik prišel po prvi svetovni vojni kot navaden šofer. Ker mu je bila sreča mila, se je s svojo veliko pridnostjo povzpел do tega, da smatrajo danes njegovo podjetje med največja v Furlaniji. Bil je vedno tudi do naših ljudi dober in jim nudil poštene plačila. Zato ga bodo ohranili v lepem spominu.

BELI GRAD ZAKLETI GRAD

Prilrdil je celo svojemu pajdašu Hitlerju, ko je ta ob neki priložnosti poklical Ciana v svoj generalni stan na zaslišanje in mu surovo zabrusil: »Osel ste se rodil in osel boste umrl.« Tako so se bratci med sabo poznali. Iz našega junaka, ki se je v te in pozneje še v miramarske zanke ujel, so se pa vsi vprek samo norčevali. On pa se je samo trkal na svoja vojaška prsa.

Seveda so ti spori med oblastniki rodili hude posledice. Vsak je zbral okoli sebe svojo skupino somišljenikov, ki so si spodkopavali tla. Smrtna jeza je ločila kraljeve pristaje od Mussolinijevih. Med temi sta se pa pojavili med vojno dve večji struji. Ena je bila za prelom z Nemčijo in za zvezo z zapadnimi vesilami. Vodil jo je na videz največji Mussolinijev podrepanik, bivši minister Dino Grandi. Ko ga je Mussolini imenoval za predsednika poslanske zbornice, se mu je v pismu tako zahvalil: »Moje življenje, moja vera, moj duh so že 25 let tvoji, o moj duče!« Pa je že takrat pletel nitke za zanko. Tudi Ciano, ki je zvedel, v kaki časti ga ima tast, je uskočil v ta tabor. V drugem so se pa znašli skrajnejši, ki so bili za zvezo s Hitlerjem do smrti. Vodil jih je pretepač Farinacci, ki je hotel vso politiko voditi le v duhu skrajnega nasilja.

Med obema skrajnostma je nihaj naš znanec De Bono. Ni vedel, kam bi se naslonil. Nazadnje se je izpolnila nad njim zla prerokba iz Miramara.

Po neki čudoviti zgodovinski meji je zadnji domači prebivalec belega gradu De Bono sodeloval pri dogodbah, ki so privedli v propast njega in strli fašistično vladavino.

Vse življenje je mož, poln časti in odlikovanj, nihaj med kraljem in Mussolinijem. Kjer mu je kazalo, da bo plaval na vrh, tja se je trenutno odločil.

Tok dogodkov ga je pa ob koncu življenja — šel je že proti osemdesetim — potegnil v vrste skritih zarotnikov proti Mussoliniju. Ta plaz je pokopal njega, del zarotnikov in diktatorja samega.

De Bono se je umaknil v Miramar tudi iz osebne užaljenosti. V začetku vojne je poveljeval skupini armad na jugu in na Siciliji. Zaradi nezmožnosti so ga mlajši generali z dučejevim odobravanjem porinili v ozadje. To je starega maršala tako razjezilo, da je rad poslušal ministra Grandija in Ciana, ki sta v zvezi s kraljevo hišo spodkopavala tla Mussoliniju in njegovim gorečnikom.

Ko so se zavezniki izkrcali na Siciliji, je Mussolini skušal dvigniti moralno svojih pristajev z govori po trgih in ulicah vseh mest. Zato je izbral dvanajst »jogrov«, ki naj bi kot pridigarji »svetega fašizma« šli po vsej Italiji vliati poguma obupancem. Med izbranimi je bil poklican iz Miramara tudi De Bono, da bi s svojo preteklostjo vzbujal spomin na prve dni fašizma in gorjač. Izbranci so pa zahtevali prej razgovor z gospodarjem. In res so bili 16. julija sprejeti v palači Venezia.

De Bono se je prvi oglašil in zahteval podrobnosti o porazih na Siciliji ter pristavil, da so poveljniki nezmožni. Strankin tajnik Scorza — tu se že opazi skrivna vez med »najzvestejšimi« proti Mussoliniju — je podčrtaval potrebo, da se morajo na vodilnih

mestih menjati močje. Vsi so pa zahtevali, naj se skliče »Veliki fašistovski svet«, ki bo odločal. Mussolini se je na ta klin ugovil. Ko je odločitev padla, se je na vseh obrazih bralo vprašanje: Vojna ali mir?

Tudi med ljudstvom se je začelo širiti malodušje, želja naj se že konča ta vojna, ki jo je začel oblastnež sebi in Hitlerju v slavo, italijanskemu ljudstvu v pogin. Po radiu sta se oglašala Roosevelt in Churchill, ki sta 18. julija postavila Italijane pred odločitev. Tako sta govorila po zraku: »Prišel je čas odločitve, Italijani! Ali hočete umreti za Mussolinija in Hitlerja ali živeti za Italijo in njeno civilizacijo?« Ta poziv se je potem vsako uro ponavljal, da je kot kladivo trkal na glave ljudi, ki so bili vojne siti.

To razporedenje je še bolj pospešilo odločitev večine fašističnih prvakov, ki so si hoteli rešiti glave. De Bono je bil kajpak med njimi.

ZGODOVINSKA NOČ

Dan po zavezniškem pozivu se je Mussolini odpeljal v Feltre na sestanek s Hitlerjem. Tu se je iz ust nemškega vodje usul plaz besed, ki se ni ustavil celo uro. Med njegovim vpitjem je vstopil v dvorano vile Gaggià ves bled Mussolinijev pribočnik in javil, da v tem trenutku bombardirajo na stotine sovražnih letal — Rim.

Popoldne se je Mussolini z letalom vračal od zadnjega sestanka. Že nad goro Soranto je ugledal vse nebo nad Rimom v dimu in ognju. Po cestah pod sabo je videl reke preplašenega ljudstva, ki je begalo iz mesta.

Nič ga ni ganilo, kakor da ga neizbežna usoda vleče v prepad. Hotel je na stisoče žrtev, samo da bo lahko z zmagovalci sedel pri isti mizi. Ista usoda je gnala v enake zanke tudi njegove nasprotnike. Oboji so pa priklicali nad ljudstvo stotero kletev.

(Dalje.)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Koncert Lamijske Bratuževe

V soboto zvečer je znana goriška pianistka Lamijska Bratuž priredila v prosvetni dvorani bivše Mladike samostojen klavirski koncert. Na sporedu so bile skladbe svetovnih skladateljev Mozarta, Schuberta, Schumannja, Rameauja, Chopina, Debussyja in našega tolminskega rojaka Bravničarja.

Pianistka je pritegnila nase občinstvo že z izvajanjem prve skladbe, Mozartovo Fantazijo v C-molu je podala oblikovno čisto in z milino. Schubertovo Sonato v A-duru je prevečevalo romantično občutje, medtem ko so Schumannove skladbe izražale strastnost. Izvajanje Rameaujevih Ptičjih kljucv in Gavote, Debussyjevih Potujočih pevcev, Umetnih ognjev in Jader ter Bravničarjevega zanimivega Caprica je bilo učinkovito in ljubko.

Na sobotnem koncertu je pokazala, da je od zadnjih nastopov zelo napredovala. Dokazala nam je da si stalno prizadeva čimbolj poglobiti svoj umetniški izraz.

Njeno izvajanje so izbrani, čeprav ne polnoštevilni poslušalci nagradili s toplim odobravanjem. Osvobodil jih je tudi ljubeznivi nastop pianistke.

V nedeljo dopoldne je Bratuževa s skrajšanim sporedom nastopila še za dijake. Za boljše razumevanje skladb so bili zelo na mestu njeni uvodi pri posameznih skladbah. Za brezplačni nastop so ji bili dijaki zelo hvaležni. Ob koncu so jo nagradili z bur-

Odbor za prosveto in kulturo Ljudske skupščine Slovenije je izdelal predlog posebnega zakona, po katerem bodo odslej podeljevali Prešernove nagrade samo za najboljša dela iz jezikoslovja, filozofije, zgodovine in drugih humanističnih ved ter za umetniško ustvarjanje. Kidričeve nagrade pa za najboljša znanstvena dela na področju ekonomskih, družbenih in naravoslovnih ved.

nim ploskanjem in s cvetjem. Priznani pianistki čestitamo k uspehu med ožji rojaki ter ji izrekamo željo, naj bi nas v doglednem času spet razveselila s podobnim nastopom.

F. J.

GLASBENI NASTOP

V soboto zvečer je bil v dvorani na stadionu I. maja javni nastop gojencev Glasbene Matice.

Program je obsegal 27 točk in se je kar precej dolgo vlekel, vendar je bil zanimiv in prav nič dolgočasen. V prvem delu nastopa so solisti izvajali skladbe za klavir, violino, klarinet, flauto in obo. Nastopili so gojenci Vojko Cesar, Danijela Nedoh, Herman Svetlič, Bruna Legiša, Helena Plesničar in Bruno Podgornik. Vsi razen Podgornika obiskujejo tretji nižji razred, imenovani pa četrti. Vsi so prav zadovoljivo izvedli svojo vajo.

Iz prvega srednjega razreda so pri klavirju nastopile Lia Furlan, Tatjana Uršič in Neva Vrabec, kot violinist pa Valter Brus, Lia Furlan, Dario Bergine in Savina Valetič. Pri klavirju sta nekatere spremljala Nora Jankovič in Bruno Podgornik.

Ubald Vrabec, ml. seveda, je zaigral na klarinet, prav tako Rudolf Piščane, prvi iz 1., drugi iz 3. razreda. Oba je lepo spremljala na klavirju Neva Vrabec. Na obo je zaigral Andro Vuga, na flauto pa Miloš Pahor.

V drugem delu je nastopil mladinski šolski pevski zbor fantov in deklet in napravil dober vtis. Kot dirigenti pa so se poskusili Marija Čač, Lia Furlan, Joško Baša, Maruška Gerdol, Julijan Colautti, Ubald Vrabec ml. in Neva Vrabec, prav posebno uspešno pa še Ivan Bolčina, Albin Verginella in Vladimir Vodopivec, o katerih moramo reči, da že zares obvladajo zbor.

Mladi slovenski literati v Trstu

V soboto zvečer je Društvo slovenskih srednješolcev po daljšem času spet priredilo literarni večer, na katerem so mladi pesniki in pisatelji brali svoja dela. Gregorčičeva dvorana v ulici Roma 15, ki je bila izbrana za to priložnost, je dala dogodku skoro nekam intimen značaj, posebno ker poslušalcev ni bilo veliko, le kakih 40-50.

Nastopilo je sedem mladih, ki so nekateri že precej pogumno in samozavestno, drugi pa še bolj tesnobno brali svoja dela — prvence že skoro ne morem reči, ker vsaj nekateri med njimi kar pridno pišejo in objavljajo svoje stvari v »Literarnih vajah« in drugod, četudi se še nobeden ni prikopal do resnične dozorelosti v slogu in vsebini.

Večer je začel Miroslav Morje s svojimi pesmimi. Tistim, ki prebirajo dijaško revijo, je njegovo ime dobro znano. Vendar so kljub temu, da je v njih že najti določeno mero oblikovne izbrušenosti in miselne oziroma čustvene zrelosti, njegove pesmi v bistvu še začetniške. Včasih zazvenijo njegovi verzi kar lepo in misel je jasna in pesniška, a že v naslednjem stihu zašepa in pokvari ugoden vtis. Svetovali bi mu, da pridno prebira dobre starejše in sodobne slovenske, pa seveda tudi tuje pesnike ter si poglubi svojo vizijo sveta in predvsem tudi pesniško obliko.

Hektor Jogan, ki piše povest »Tujina« v letošnjih »Literarnih vajah«, je prebral črtico z zanimivim in aktualnim motivom, vsaj za tiraške razmere. Snov je namreč zajel iz življenja tržaške družine, ki je v narodnostnem pogledu razcepljena.

Tudi ime Eve Znidaršič je že precej znano. Ona in Mirka Lavrenčič sta prebrali kratki črtici. Tudi Louis Abram je recitiral prozo, v kateri je obdelal košček nedavne tržaške preteklosti.

Pesmi sta brala nato še Filibert Benedetič in Vi-slava.

Splošen vtis je bil ta, da so bile pesmi boljše od proze, kljub vsem že omenjenim šibkostim. Pisatelji se nekam lovijo za snov in nikakor ne znajo prodreti v bistvo p. oblemov. Privlačni jih samo kak čisto zunanji motiv, ki ga nato obdelajo bolj ali manj sentimentalno ali s površnim humorjem, ki nima s pravi življenjskim humorjem, ali bolje rečeno, z ironijo življenja še prav nič skupnega. Vzrok temu morda ni samo mladost piscev, kajti nekateri med njimi so že maturirali, ali pa bodo kmalu, ampak premajhna književna kultura. Zdi se mi, da kratko-

malo ne najdejo pravega prijava za tisto, kar bi radi povedali, oziroma da probleme sicer čutijo, a jih ne vidijo; ne znajo namreč izluščiti iz njih jedra in opisati v dogajanju tistega, kar je najbolj značilno in bistveno. Tako se ukvarja vedno samo z nekimi postranskimi dogodki, ki morejo komaj nakazati tisto, kar bi hoteli mladi pisci v resnici povedati. Tudi zanje velja isti nasvet — in še v večji meri — kot za mlade pesnike, to je, da se naj učijo, kako je treba pisati, pri dobrih slovenskih in morda še bolj pri dobrih tujih in zlasti še sodobnih pisateljih, ameriških, kot je n. pr. Hemingway, ki je mojster v napetem pripovedovanju in zglednosti pisanja, pri francoskih, n. pr. pri Vercoresu in pri italijanskih pisateljih mladega pokolenja, katerih knjige so jim najdostopnejše. Sicer pa imamo tudi v slovensčini že prevedena nekatera Hemingwayeva in Vercoresova dela, a Italijani prevedejo skoro vse, kar izide dobrega v ameriški, angleški in tudi francoski literaturi.

Literarni večer je pokazal, ali bolje rečeno potrdil, kar smo že vedeli, da je med našo slovensko mladino v Trstu precej dobrih literarnih talentov, da pa se nekako ne morejo razviti in kar nekam okrnejo ravno v času, ko bi morali predložiti javnosti prva zares dozorela dela. Ta vtis je potrdila zlasti odsotnost nekaterih mladih, ki so prejšnja leta že precej objavljali, pa so v zadnjem času kar nekam utihnili, oziroma obstali na mestu. Tu mislim predvsem na Vijolico Fondo, pa tudi še na nekatere druge, ki so v prejšnjih letnikih »Literarnih vaj« pa tudi že po svojih prispevkih v druge liste veliko obetali.

Seveda so za njihov razvoj odgovorni tudi drugi, zlasti starejši pisatelji. Ali bi ne bilo dobro, da bi temu problemu, ki je za slovensko kulturo, zlasti še v Trstu, mnogo bolj važen, kot bi sodili samo po vrednosti priložnostnih literarnih večerov, posvetili malo več pozornosti in skušali mladim v tej ali oni obliki pomagati, da bi prebrodili zadnje ovire, ki jim branijo, da bi se uvrstili med resnične literarne ustvarjalce?

Sodobna slovenska književnost je v Trstu več kot častno zastopana. Obstajajo vsi pogoji, da dobi tudi novo slovensko pisateljsko pokolenje v Trstu nekaj dobrih predstavnikov — če jih bomo znali vzgojiti.

V. V.

Na prostrani ravnini kopališča Lido v Opatiji bodo v kratkem začeli graditi letno gledališče, ki bo lahko sprejelo kakih 3700 obiskovalcev. Gledališče bo dograjeno do začetka letošnje turistične sezone.

V istem letoviškem mestu bodo odprli tudi galerijo likovnih umetnosti. V njej bodo razstavljena dela predstavnikov sodobnih smeri jugoslovanskega slikarstva in kiparstva.

SEMAFOR

ZA NARODOV BLAGOR

Prosvetno društvo »Jadrnica« je na tem, da praznuje tridesetletnico svojega obstoja. Stranka iksov je sedla za zeleno mizo s stranko ipsilonov, da se sporazumeta za skupno proslavo. Tako iksi kakor ipsiloni se postavijo na stališče, da niti eni niti drugi ne smejo izkoristiti proslave v strankarske namene. Proslava naj bo torej apolitična, skladno s programom obeh strank, ki skušata privabiti pod svoje okrilje Slovence ne glede na njihove ideološke, telesne, duševne, verske in druge razlike. Teže pa pride do sporazuma glede sporeda proslave. Najprej: kdo bo imel slavnostni govor, pripadnik iksov ali ipsilonov?

Pripadnik iksov: »V članstvu društva »Jadrnica« so v večini pripadniki naše stranke, zato je naravno, da ima slavnostni govor iks.« Pripadnik ipsilonov: »Mi prispevamo za proslavo godalni orkester. Njegovi člani pa so vsi naši, zato je umevno, da ima slavnostni govor ipsilon.«

Duhovi se polagoma razburijo, tako da preti nevarnost, da se pogajanja razbijejo. Saj pri slovenski manjšini v Trstu ni majhno vprašanje, kdo bo imel apolitični govor pri proslavi »Jadrnice«, prosvetnega društva v vasi, ki šteje nad dve sto prebivalcev. Naposled pa se v glavah prisotnih na tihem le utrdi prepričanje, da bi bilo za politični ugled enih in drugih nadvse škodljivo, ko bi izpustili iz rok tako krasno propagandno priliko, kakor je apolitična proslava prosvetnega društva v vasi z več kot 200 dušami. Pogajajo se torej naprej. Eni in drugi po dolgem razpravljanju le pristanejo na to, da slavnostni govornik ne sme pripadati ne enim ne drugim. Da bi pripadal tretjim, to je seveda izključeno vnaprej. Tako je od te načelne postavke do izbire primernega človeka težka pot. Iksi na primer ne bi imeli ničesar proti Toneu Mehaniku, ki pa je ipsilonom nesprejemljiv, ker je Tone Mehanik naročen na glasilo iksov, čeprav jih sicer kritizira. Ipsiloni bi pristali na ime Japeta Stancaja. Toda eden iksov takoj vskoči, češ da je Jape Stancar samo na videz apolitičen, da v srcu simpatizira z ipsiloni, da je filoipsilon, čeprav jih kritizira. Raje predlaga Pepota Liro, ki se kot trgovec izogiba politike. »Bolj filoiks kot Pepo Lira?« plane vmes neki ipsilon. »In to, čeprav vas rad pokritizira!«

Skratka, tej debati skoraj ni videti konca, dokler k sreči ne pade ime človeka, ki je sprejemljiv za obe stranki. Gušto Trapoler je sicer filoiks, a ima sicer za tasta vplivnega ipsilona. Če bi človek sodil po tem, kako mu je tast prodal pod ceno kamion, bi sklepal, da je Gušto Trapoler lahko tudi filoipsilon. Zraven tega kritizira ene in druge.

Pride dan proslave, za katero tako iksi kakor ipsiloni agitirajo med svojimi pristaši. Vendar pa niti eni niti drugi ne gredo v svoji vni predalec, in to iz previdnosti, da ne bi proslava nehoti zavzela kakšen iksarski ali ipsilonovski ton, zaradi česar bi jo eni skupili. Toda dan je lep in ker so ljudje slišali za neko apolitično proslavo, so se v velikem številu zgrnili v tisto vas, da bi vsaj enkrat v življenju doživeli nekaj apolitičnega. Prišli so iksi in ipsiloni, filoiksi in filoipsiloni, komajiksi in komajipsiloni, neiksi in neipsiloni, ki pa so vsi bili tam ne zaradi iksovstva ali ipsilonstva ali zetsstva, ampak preprosto zato, ker so bili Slovenci. Malo pred začetkom sta posedli na odru tudi obe vodstvi iksov in ipsilonov, tudi sami polni napetega pričakovanja, kakšna je neki apolitična proslava. Toda kaj se je zgodilo, da je štab ipsilonov nenadoma vstal in zdaj ogorčeno zapuša proslavo? Nič. Mesto Guštota Trapolera, ki je moral ostati zaradi influence v postelji, je stopil zdaj na oder nekdo drugi, ki sicer ni iks, a je vseeno premalo ipsilon, da ne bi vodstvo ipsilonov moralo iz protesta zapustiti proslavo. In ko se zbere vodstvo na samem, si eden od večjih ipsilonov vzradoščeno pomane roke, ko da je našel domislico, ki jih bo vse na mah osrečila: »Hvala Bogu, da nismo preveč agitirali med svojimi člani, sicer bi imeli iksi danes še več ljudi!«

Nasproti, iznad pročelja vaške šole, zija štirikotnik, od koder je bila sneta slovenska tabla.

POLIKARP

GOSPODARSTVO

PRIDELEK KORUZE LAHKO ZA MNOGO ZVIŠAŠ

Večkrat smo že v Novem listu pisali, kako visoke hektarske donose so dosegli v posameznih krajih Italije. Hektarski donosi nad 100 q zrnja (36 q na furlansko njivo) niso redki in celo na njivah, katerih ne namakajo. Najvišji dosežaj doseženi pridelek pa je že prekoračil 150 q na ha ali skoraj 55 q na njivo. Omenili smo tudi, kako so delali, da so dosegli tako visoke pridelke. Obnovimo na kratko glavne značilnosti tega obdelovanja:

Zemljišče mora biti predvsem dobro preorano, ker segajo koruzne korenine zelo globoko, če so tla ugodna, tudi do metra globoko. Zato moramo zemljo preorati — če plasti zemlje to dovoljujejo — vsaj 35 cm globoko. Treba pa je tudi pravočasno orati in ne komaj pred setvijo. Kdor je letos preoral njive januarja meseca, temu je zemlja danes v prvovrstnem stanju.

Koruzi moramo nuditi obilo hlevskega gnoja. Kjer so dosegli najvišje pridelke, so pognojili vsak ha tudi s 500 q takega gnoja. To pomeni, da pride na vsak kv. meter po 5 kg hlevskega gnoja.

Poleg hlevskega gnoja so uporabili tudi mnogo umetnih gnojil, in sicer 4 do 8 q superfosfata, 2 do 4 q kalijeve soli in 2 do 4 q dušičnatih gnojil na ha. Polovico dušičnatih gnojil podkopljejo pred setvijo, z drugo polovico pa gnojijo navrhno (pod list), in sicer ob pletju ali osipanju.

Strogo moramo paziti na gostoto, ki mora biti pravilna: stebila ne smejo biti ne pregošta ne prerodka. Gostota pa je odvisna tudi od sorte, ki jo sejemo. Če je sorta velikorastna, morajo biti stebila redkejša, če pa je malorastna, so lahko gostejša. V splošnem velja načelo, da naj pride na vsak kv. meter po 3½ do 5 stebel. Če koruzo sejemo v vrste, ki so oddaljene druga od druge 70 cm, in na razdaljo 40 cm, dosežemo gostoto 3½ stebel na kv. meter. Če je razdalja 28,5 cm, dobimo 5 stebel na kv. m. Prazna mesta v vrstah moramo seveda posaditi.

Ni več potrebno poudarjati, da dosežemo najvišje pridelke samo s semenom ameriške križane koruze, katere pa je na stotine sort. Sejati moramo tisto sorto, katero nam strokovnjaki pri kmetijskem nadzorništvu priporočijo za našo zemljo. — Če imamo na razpolago enako priporočljive sorte koruze z belim in rumenim semenom, izberimo ono z rumenim zrnjem, ki vsebuje več redilnih snovi in tudi več vitaminov kot sorta z belim zrnjem. Za polento so priporočljive predvsem sorte z rumenim zrnjem. Križana ameriška koruza je v splošnem malo priporočljiva za človeško prehrano. Boljša je za živino.

RAZPOKE NA DREVJU

Razpoke, ki jih je povzročil mraz, moramo najprej razkužiti in šele potem zapolniti. Kot razkužilo služi lahko železna ali zelena galica (solfato di ferro), in sicer v 8% raztopini (10 litrov vode in 800 gramov železne galice), ali pa 2% raztopina modre galice in apna. Razkužilo vbrizgnemo med razpoko s škropilnico ali je naneseemo s copičem. —

Za zapolnitev posebno širokih razpok lahko uporabimo cement, za ozke razpoke na mladem sadnem drevju, na trtah in lepotičnih grmih pa cepilni vosek.

STE PREVLEKLI PŠENICO Z VALJARJEM?

Že pred tedni smo to svetovali. Kdor še ni, naj to nemudoma opravi. Potrebno je zopet pritisniti v zemljo one rastlinice, ki jih je zmrzal dvignila. Drugače bo pšenica zelo redka.

KAKO BOMO LETOS ŽVEPLALI IN ŠKROPILI TRTE?

Vinogradnikov trud in boj proti oidiju in peronospori se začne, brž ko so novi poganjki dolgi 2 cm.

Takrat žveplamo poganjke z navadnim, to je s prašljivim žveplom. Če ne moremo takrat žveplati, ker je bil dež ali veter, moramo to opraviti na prvi tihi in sončni dan.

Brž ko ponočna toplota doseže oziroma preseže 9° C, poleg tega pa je še deževalo, tako da je računati z nastopom peronospore, poskropimo trte s škropilom, napravljenim iz 100 litrov vode, 200 gramov asporja in 100 gramov koloidalnega žvepla. — Tako škropljenje ponovimo po potrebi.

Ob cvetju požveplamo s prašljivim, to je z navadnim žveplom.

Po odevetenju nadaljujemo — kadar je potrebno — s škropljenjem asporja in koloidalnega žvepla (glej zgoraj!).

V začetku julija žveplamo še enkrat z navadnim, prašljivim žveplom.

Konec avgusta ali v začetku septembra — po morebitnem dežju — poskropimo trte samo z asporjem (300 gramov na 100 litrov vode) in jih poprašimo z navadnim žveplom.

O p o m b a: Lahko tudi rabimo navadno modro galico in ne asporja, a najbrž bo letos večina naših vinogradnikov uporabljala aspor, ker je vsaj enako učinkovit kot modra

galica. Iz asporja napravljeno škropilo pa je cenejše.

Tudi med raztopino modre galice in apna lahko primesamo določeno količino — 100 gramov na 100 litrov — koloidalnega žvepla.

Zavedati se moramo, da je v zadnjih letih pri nas bolj škodljiv oidij kot peronospora; proti oidiju pa imamo le žveplo, bodisi navadno, bodisi koloidalno. Slednje hitreje učinkuje.

VODA BO REDILA ČLOVEŠTVO

Učenci iščejo nove vire hrane, ker se bojijo, da se bo v kratkih desetletjih človeštvo tako pomnožilo, da ne bo dovolj hrane. Zdi se, da se s tem vprašanjem — iz nujne potrebe — pečajo predvsem Japonci, ki se zelo hitro množijo — že danes jih je nad 80 milijonov — in ne morejo upati, da bi kje dobili neobljudene kraje, kamor bi naselili svoje prebivalstvo.

Na mednarodnem kongresu za sončno energijo v Tucsonu je poročal dr. Toroshi Tamija iz Tokija, da se enocelična alga »Chlorella« zelo hitro množi. Na vodni gladini enega hektarja se lahko nabere v enem letu toliko alg, da se lahko dobi iz njih 50 ton beljakovin in 7 ton in pol rastlinskih maščob. Izkušnja pa uči, da se iz »Chlorelle« s primerno pripravo lahko dobi izborna človeška hrana in še odličnejša živalska krma.

KRIŽANI PARADIŽNIKI

Večina naših kmetovalcev pozna križano ali hibridno ameriško koruzo, ki nam da mnogo obilnejše pridelke kot naše stare sorte. Take pridelke pa daje samo izvirno seme, katerega moramo vsako leto menjati. Doma pridelano seme namreč lahko popolnoma odpove.

Križanje oziroma hibridiziranje je danes zavzelo že zelo velik razmah v rastlinstvu in živalstvu. Tako je sedaj podjetje Vilmorin v Parizu (največja firma s semeni na svetu!) postavila na trg križane paradižnike, ki zorijo zelo zgodaj in dajo srednje debeli, zelo mesnati plod. Doma pridelano seme iz te vrste se pa ne obnese in je zato potrebno vedno iznova seči po izvirnem semenu.

KOLEŠARSTVO

Komaj je z zmago Belgijca De Bruyna končalo prvenstvo proge Pariz - Nica, že so se pomerili najboljši kolesarji na svetu na progi Milan - Sanremo. Ker so že dve leti zmagali na tej progi tujci, se je italijanska publika za to tekmo silno zanimala. Toda tudi to pot se je izpolnil slovenski pregovor: »V tretje gre rado«. Zmagal je zopet De Bruyne in tako potrdil svoj prejšnji uspeh. Na drugo mesto se je uvrstil slaven Fiorenzo Magni in za njim zopet dva Belgijca. Vse kaže, da gre italijanska kolesarska slava v zatop in da bo Belgija nova velesila v tej panogi.

SMUCANJE

V Slici se je pričelo veliko mednarodno smučarsko tekmovanje. Znani so nam šele izidi tekem v slalomu. Zopet se je odlikoval med moškimi Avstrijec Molterer, sledi mu rojak Hinterseer in Svecar Blas. Med ženskami pa je nepričakovano zmagala avstrijka Frendl pred olimpijsko zmagovalko Bertho dovo.

ATLETIKA

Zadnje čase mnogo pišejo o sijajnih uspehih avstralskih plavalcev, ki so že zatemnili slavo Japoncev, Belgijcev in Madžarov. Te dni pa je na gostovanju po Ameriki zopet zableselo ime Japonca Nagasawa, ki je postavil kar dva nova svetovna rekorda: 200 m dolgo progo je preplaval v metuljkovem slogu v času 2:19,3 in 220 y v 2:20,2. V Melbournu pa so se pomerile tri najboljše plavalke prostega sloga: Leech, Fraser in Crapp. Zmagala je najmlajša med njimi Leech, čeprav v istem času kot Fraserjeva: 100 m sta preplavali v 1:04,8.

Sportni pregled

NOGOMET

Med najbolj zanimivimi igrami prve lige je bilo gotovo srečanje v Milanu. Triestina je igrala zelo dobro in vztrajala proti Milanu, državnemu prvaku do zadnje minute. Odlični Bernardin je popolnoma onemogočil samega Nordhala. Vse je kazalo, da bodo Tržačani že enajstič uspešni, ko je Schiaffino v 90. minuti poslal žogo v mrežo. Če bi imela Triestina le malo boljši napad, bi lahko zmagala na tujem igrišču. V ostalih tekmah skoraj ni bilo presenečenj, kar se vidi že iz tega, da so »trinajstkarji« dobili le po 155.000 lir.

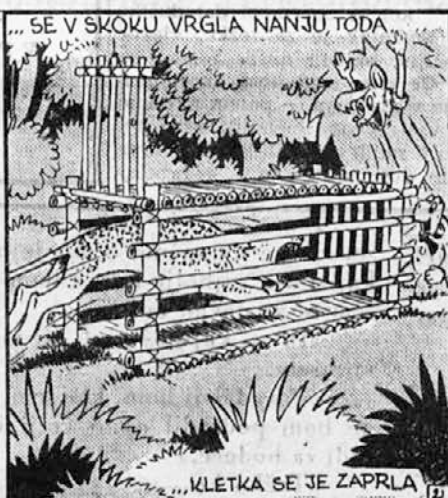
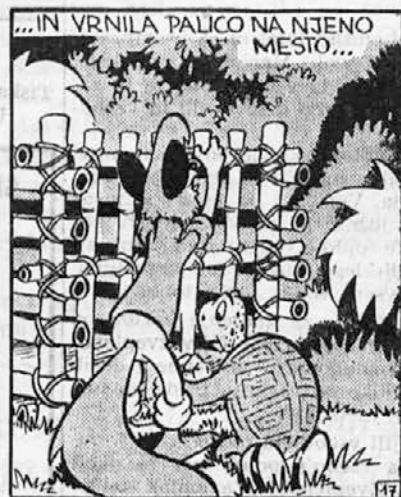
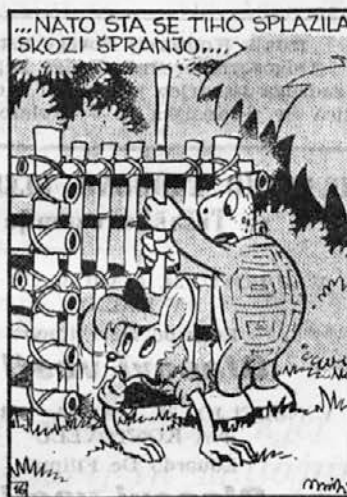
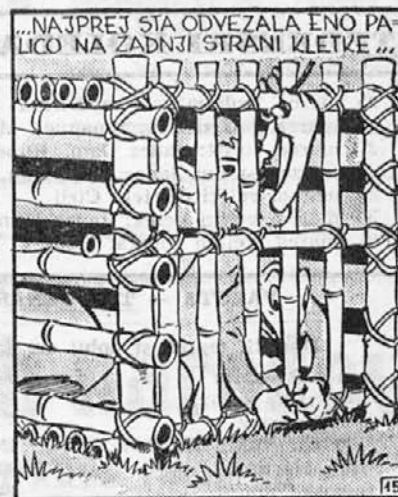
V Beogradu se je po vsej verjetnosti odločilo, kdo bo bodoči prvak Jugoslavije. Nastopili sta moštvi Crv. zvezde in Partizana, ki sta bili prejšnjo nedeljo na čelu lestvice. V obeh moštvi igra kar 9 članov jugoslovanske reprezentance. Nedelja je pokazala, da je Bobekovo in Milutinovićevo moštvo boljše. Zmagalo je s 3:1 in ni Beara in Toplak nista mogla prihraniti Crv. zvezdi tega poraza. Najslabše stoječe moštvo na lestvici nas je zelo presenetilo, ko je doma odpravilo močni Dinamo kar s 4:1. Najbolje se je izkazal Popović, ki je kar 3-krat potresel nasprotnikova vrata. Ostali izidi: Vojvodina - Radnički 1:1, Zagreb - Spartak 0:0, Sarajevo - Zvezdničar 2:0, Budućnost - Hajduk 2:1, BSK - Velež 1:0.

V torek sta se srečali izbrani moštvi Nizozemske in Nemčije. Svetovni prvaki so bili tudi v Düsseldorfu poraženi in to z 2:1.

17

Za naše najmlajše

Zvitorpec v Afriki

10

NA TIROLSKEM GRADU

»Ti — neki tuji ljudje so spodaj«, je vpil razburjeno. »Dve dami v kočulih in še en mož s kovčkom. Kdo so?«

Marlena se je sklonila skozi okno in je zagledala dve dami, ki ju je Rupert vodil v hišo.

»Ne poznam jih«, je odgovorila Marlena. »Morda so prišli kaki sorodniki na obisk. Pa to bomo že zvedeli. Sedaj pregledjva še ta račun. Torej koliko je —?«

Malo pozneje sta zunaj zaslišala glasove; posebno glasno se je smejala mlada gospodična. Govorila je z Andrejem. Tedaj se odpro vrata in baron je z damami vstopil.

»Ta je moj sin Mihael«, je predstavljal Andrej. »In tu — naša sestanovalka gospodična Keppler, ki ga poučuje.« S kratko kretnjo je pokazal na neznanki: »Baronici Stern.«

Marlena je obema ponudila roko. Starejša je bila že malo siva, a dobro ohranjena gospa; mlajša pa sveže dekle z rdečimi lici in nagajivimi očmi. Na čelo so ji silili kratki, črni kodri, ki so jo delali nekam podjetno.

»O — kako srčkan pobič!« se je smejala in se nagnila k Mihecu. »Potem se pojdeva kepat, ne?« Deček je vneto prikimal.

Spregovorili so še par besed, nato so pa odšli, ker jim je hotel baron razkazati še druge prostore. Prišli sta mati in hči, je premišljevala Marlena, da bo stara baronica presodila, ali je mlada pipravna za snaho. Prav gotovo bo imela veliko doto, lepa je tudi, plavo kri ima, torej bo že prava izbira.

Kaj pa če Andrej pristane na izbiro matere — ko bo dekle dobro spoznal? Ali ne bo primerjal njo revno učiteljico z ono, ki ima vse, kar mu ugaja? In če se mu zbudi misel, da se je morda prenačil, ko ji je razodel svojo ljubezen?

Marlena se je ugriznila v ustnice. Ne — ni mogoče. Verjela je njegovi besedi. Toda še težje bo, če se materini želji upre.

Marleno je kar treslo. Naslednji dnevi bodo hudi. Toda ona je bila pripravljena se boriti za svojo ljubezen in vse prenesti.

Pri kosilu je bila baronica duhovita in živahna, kramljala je z okusom velike dame. Šele sedaj si je Marlena lahko predstavljala, kakšna je morala biti ta ženska nekoč, čeprav se danes z bebastim

TEDENSKI KOLEDARČEK

25. marca, nedelja: cvetna, Dizma
26. marca, ponedeljek: Emanuel, Maksima
27. marca, torek: Janez Dam., Rupert
28. marca, sredo: Janez Kapištran, Sikst
29. marca, veliki četrtek: Ciril
30. marca, veliki petek: Janez Klimak, Kvirin
31. marca, velika sobota: Modest

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 21. marca si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	636—638 lir
avstrijski šiling	24—25 lir
100 dinarjev	80—85 lir
100 francoskih frankov	155—160 lir
100 šterling	1630—1680 lir
nemško marko	148—150 lir
pesos	13—15 lir
švicarski frank	148—149 lir
zlatoto	726—728 lir
napoleon	4725—4825 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 25. marca ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše; 13.30 Glasba po željah; 15.00 Glasba za naše malčke; 16.00 Koncert planista Gabriella Devetaka; 21.00 R. Wagner: »Parsifal«, 1. dejanje.

Ponedeljek, 26. marca ob: 18.30 Z začarane police; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Koncert saksofonista Srečka Dražila; 21.15 Pevski duet in harmonika; 22.00 R. Wagner: »Parsifal«, 2. dejanje.

Torek, 27. marca ob: 13.30 Glasba po željah; 19.15 Zdravniški vedež; 20.30 Vokalni kvintet Lisinski; 21. Radijski oder: Willy Grub: »Celestina«, radijska legenda v enem dejanju.

Sreda, 28. marca ob: 12.55 Jugoslovanski motivi; 18.30 Radijska mamica; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Ženski tercet Metuljček; 21.15 Koncert violinista Karla Sancina; 21.35 R. Wagner: »Parsifal«, 3. dejanje. Četrtek, 29. marca ob: 18.40 Koncert baritonista Marijana Kosa; 19.15 Sola in vzgoja; 20.30 Koncert barkovljanskega zbora; 21.00 Dramatizirana zgodba: M. Jeras: »Svetloba iz podzemlja«.

Petek, 30. marca ob: 13.30 Glasba po željah; 19.15 Z začarane police; 21.00 Umetnost in prireditve v

Tistu; 21.30 Vokalni kvintet; 22.00 Postna razmišljanja.

Sobota, 31. marca ob: 12.55 Jugoslovanski motivi; 14.45 Ritmični orkester Swinging Brothers; 16.00 Sobotna novela; 16.30 Kavarniški koncert orkestra Carla Pacchiorija; 19.15 Sestanek s poslušalkami; 21.00 Anton Foerster: »Gorenjski slavček«, opera v treh dejanjih; 22.40 Večerni ples.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 215: Naše poljske poti, ki so občinska last, so v zelo slabem stanju in občina jih noče popraviti. Ali bi jo k temu lahko prisilili na pr. s sodnijo?

Odgovor: Zasebnik ne more sodnijsko prisiliti občine in sploh ne javne uprave, da popravi javne poti. Pač pa ima pravico terjati od občine ali druge javne ustanove odškodnino za vso škodo, ki bi jo utrpel zaradi slabe poti (morebitne nesreče in tu di okvara vozov).

Vprašanje št. 216: Letošnji hudi mraz je napravil ogromno škodo tudi na trtah. Mnoge so razpokale. Kako je mogoče, da je škoda večja v južnih in zapadnih toplih legah kot v mrzlih severnih in vzhodnih?

Odgovor: Kje in koliko škode je povzročil mraz na trtah, niste še mogli ugotoviti in škoda bo ja ne vidna šele junija-julija. Verjetno pa je, da je mraz povzročil več škode v južnih in zapadnih legah, ker so bile tu večje razlike toplote (med najnižjo in najvišjo), ki se v mrzlih legah toliko ne spreminja. Skodljivi pa so predvsem veliki skoki toplote.

Vprašanje št. 217: Ali je za gnojenje koruze od dušičnih umetnih gnojil bolj priporočljivo žvepleno kislj amoniak (solfato ammoniac) ali apnenj dušik (calcioclanamide)? Koliko od vsakega pride na furlansko njivo (3600 kv. metrov)?

Odgovor: Obe gnojili vsebujeta po 20 do 21% dušika, apnenj dušik pa vsebuje poleg tega še okoli 45% koristnega apna. Žveplenokislj amoniak deluje srednje hitro, to je po nekaj tednih, apnenj dušik pa deloma prav kmalu — ker se spremeni del dušika v seč. Žveplenokislj amoniak je za težke, vlažne zemlje manj priporočljiv, apnenj dušik koristi pa tudi v takih zemljah. Če je še cena obeh gnojil približno enaka — kar je v glavnem — potem moramo prej izbrati upoštevati vse rečeno. Pognojili bomo torej korusi pred setvijo v suhih apnenj legah z enim ali drugim imenovanim dušičnim gnojil, v težkih,

ilovnatih in vlažnih pa, če je le mogoče, z apnenim dušikom. Na furlansko njivo lahko raztrosite do 100 kg dušičnatih umetnih gnojil.

Vprašanje št. 218: V cenah raznih podjetij z drevesi vedno čedalje srečujem pripombe »brevevta-to«. Kaj pomeni ta pripomba?

Odgovor: Kot si skuša izraziti delitelj v obrti in v drugih strokah s posebnim patentom (brevevto) zagovarjati svojo iznajdbo pred izrabljanjem — ponarejanjem —, tako si skušajo tudi ta podjetja zagotoviti primeren dohodek, ki jim ga daje kakšna nova vrsta drevesa, bodisi da so jo sami odkrili, vzgojili ali kje kupili. V ta namen zah'evajo od pristojnega oblastva posebno listino, zaščitno znamko, patent, brevevto, ki naj zaščiti novo vrsto. Kdor hoče imeti to novo vrsto (recimo hruško »Red Bartlett«), jo mora kupiti samo pri drevesničarju, ki ima patent za to vrsto, in se mora poleg tega obvezati, da ne bo sam razmnoževal, ne daroval, ne prodal cepičev ter da bo javil drevesničarju, če bi kdo cepiče ukradel ali če bi drevesce umrlo. Zaščitna doba traja le nekaj časa, navadno 5 do 10 let.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE za Tržaško ozemlje

V SOBOTO, 24. MARCA, OB 20.30
V KRIZU

Eduardo De Filippo

Glasovi vesti

V NEDELJO, 25. MARCA, OB 16.30
NA KONTOVELU

Eduardo De Filippo

Glasovi vesti

V TOREK, 27. MARCA, OB 20.30
V PROSVETNEM DOMU NA OPCINAH
Milan Begović

Brez tretjega

»gledališče v krogu«

nasmeškom razgovarja z mrtvimi slikami. Pogovor se je pletel okrog širokega sorodstva, ki je vezalo obe rodbini. Po kosilu je baronica pripomnila: »Gotovo nas boste razveselili in ostali še par dni, ko ste se že potrudili do sem gori?«

»Če nas hočete obdržati še dva, tri dni, prav rade«, je odvrnila baronica Stern. Seveda je poznala ozadje povabila in je soglasala z načrtom.

»Oh, baron, ali se homo lahko odpravili s sankami na planino?« je živalno zavpila baronica. »Slišala sem, da je lepa pot tja gor. Sneg je kar pravljen; še ne previsok.«

»Da, očka, s sanmi«, je navdušeno zavpil Mihec vmes. »Prosim, očka —«.

»Dobro«, je odgovoril Andrej. »Upam, da so sanke še v redu. Dolgo let jih že nismo rabili. Bom koj Ruperta poslal pogledat.«

Brž po kosilu je hotela mlada baronica v gozd. Andrej se je opravičil, da mora spisati še nekaj nujnih pisem. Mihec je odšel z gospodično, Marlena pa v svojo sobo. Čez hip je lahko potrkalo. Andrej je vstopil. Brez besede jo je objel. Za hip je pozabila na svojo gorje.

»Ali ni neznosno«, je pretrgal molk, »da moram prihajati kot tat k tebi, da te za trenutek vidim.« Na čelu se mu je začrtala guba, govoril je razdraženo. »Moja mati je zopet ravnala samovoljno. O tem obisku nisem nič vedel, menil sem, da je po zadnjem razgovoru že opustila misel. Zaradi vljudnosti sem pa moral biti z gosti. Še nisem izbral trenutka, da bi se dokončno razgovoril z materjo. Pa bom kmalu to naredil.«

»Bodi previden, Andrej, te prosim«, ga je prekinila Marlena in je tiho nadaljevala: »Ta mlada gospodična je lepa in prikupna, kaj ne?«

»Da, lepa. Toda — saj si vsa preplašena, Marlena.« Glasno se je zasmejal. »Pa nisi ljubosumna, draga? O, kako malo me poznaš, da se bojiš.« Ljubeznivo jo je pogladil po laseh. Brž se je zresnil. »Prav zato, ker je ona o stvari nepoučena, mi je mučno. Njena mati

seveda ve natančno, čemu je bila sem povabljen, dekle morda le kaj slutiti. Najbolje bo, če bom z njo jasno govoril in ji povedal, da sem se že davno odločil.«

»In — kaj boš pa tvoji materi povedal?« je Marlena v strahu vprašala.

»Povedal ji bom, kar sem ji že takrat, da se v takih odločitvah ne bom podredil njeni volji in naj si take načrte izbije iz glave tudi za bodoče.«

»Težko bo —«

»Vem — toda vsaka dolžnost do matere ima gotove meje.« Dvignil je njeno glavo in ji resno zrl v oči. »Dosej sem mislil, da se ne morem rešiti spon preteklosti. Toda ti si mi vlila novega poguma in upanja, da bo moje življenje vendar še imelo kak smisel. Tega se bom trdno, z vsemi močmi oprijel.«

Zapustil jo je. Čez dobro uro se je spet vrnil. Žile na sencih so mu bile napete, oči so mu žarele v jezi. »Sem govoril z materjo«, je izbruhnil. »Strašen spopad je bil. Izrazila je kot takrat svojo sumnjo, zasramujoč me in grozeč. Jaz sem tajil. Oprosti, draga, verjemi mi, da se borim zate. Samo ti — si v nevarnosti, v hujski, kot si moreš misliti.« Naslonil je glavo na njene rame. »Najbolje bo, da odideš od tu — že jutri. V Boenu ti bom našel stanovanje. Včasih bom prišel k tebi. Saj bo malo časa trajalo, morda le nekaj tednov, pa bom vse uredil in lahko zapustil ta grad.«

Stisnila se je k njemu. »Ne, Andrej, prosim —. Nočem odtod. Hočem ostati pri tebi. Saj mi nič ne more. Vse prečno vidiš.«

»O moj Bog«, je zaječal in si pokrill oči. Krepko jo je privil: »Srečen bi bil, če bi mogla ostati pri meni, toda bojim se zate, močno se bojim. Eno pa mi obljubi —«

Umolknil je, kot da mu prizadeva neznansko bridkost, kar bo povedal. Končno je težko in s hripavim glasom izustil: »Obljubi mi, da ne boš nikdar z njo sama ostala.«

»Obljubim«, je komaj slišno odgovorila. Kaj je neki starka storila, da mora lastni sin svariti pred materjo?

(Nadaljevanje)